

навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього рівня «магістр» галузі знань «Соціальна робота».

Михайленко О. В.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕФІНІЦІ СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ

Одним із перспективних та важливих напрямів соціальної роботи в Україні є соціальна реабілітація як комплекс заходів, спрямованих на відновлення зруйнованих чи втрачених індивідом суспільних зв'язків та відносин.

Поняття реабілітаційної діяльності найбільш широко розроблено у сфері медицини. За визначенням ВООЗ реабілітація – це комбіноване та координоване застосування методів у соціальних, медичних, педагогічних та професійних заходах з метою підготовки та перепідготовки індивіда для досягнення його оптимальної працездатності.

Реабілітацію визначають як комплекс медичних, психологічних, педагогічних, професійних, юридичних заходів, спрямованих на відновлення чи компенсацію порушених або втрачених індивідом суспільних зв'язків і відносин внаслідок зміни стану здоров'я, соціального статусу, втрати близьких людей, навичок навчальної діяльності, соціальної дезадаптації та ін., які супроводжуються стійким розладом функцій організму (інвалідністю), захворюванням на алкоголізм, наркозалежністю, втратою соціального статусу, роботи, житла, близьких людей і тяжкими переживаннями таких втрат, скоєнням злочинів тощо. Передбачає якнайшвидше і найбільш повне відновлення повноцінного функціонування різних категорій населення (Алексєєнко Т., 2015).

Велика кількість визначень поняття реабілітації багато в чому пов'язана з розвитком різних теоретичних підходів до розуміння цього процесу. Реабілітація – поняття з багатим та різноманітним змістом, що містить різні загально визнані аспекти, у визначенні сутності яких фахівці різних галузей

спираються на дослівне значення терміну «відновлення», похідного від латинського «rehabilitation», а саме: – юридичний, що передбачає відновлення юридичних прав через скасування раніше визнаної винуватості; – психологічний, який передбачає відновлення втрачених здібностей особистості як прояв її гнучкості та адаптивності; – соціальний, що спрямований на відновлення втрачених соціальних функцій та зв'язків із середовищем життєзабезпечення; – медичний, орієнтований на запобігання інвалідності за рахунок відновлення порушених функцій організму та працездатності (Шпак В., 2006).

Болгарські дослідники на чолі з В. Мановою-Томовою (1981) одними з перших у минулому столітті виділили чотири групи складних і різнопланових чинників, у результаті яких виникає необхідність проведення реабілітації: 1) медико-біологічні (спадкові, вроджені, що виникають у період індивідуального життя); 2) соціально-економічні (урбанізація, проблеми сучасної сім'ї, відсутність правильної організації дозвілля учнів, вплив засобів масової інформації та ін.); 3) психологічні (ставлення до соціуму, різні етапи формування здібностей, темпераменту і характеру); 4) педагогічні (наявність чи відсутність систематичного виховання, запобігання негативному впливу середовища, вулиці). На основі такої класифікації болгарські вчені розглядають також різні комбінації поняття «реабілітація»: психолого-педагогічна, соціально-педагогічна, медико-педагогічна, психолого-медико-педагогічна реабілітація тощо.

Сучасне розуміння реабілітації тісно пов'язане із соціальним контекстом. В даний час під реабілітацією мають на увазі як відновлення психофізичного здоров'я людини, так і інтегрування її до суспільства, сприяння набуттю статусу рівноправного члена суспільства.

Соціальна реабілітація – це комплекс заходів, спрямованих на відновлення зруйнованих чи втрачених індивідом суспільних зв'язків та відносин внаслідок порушення здоров'я зі стійким розладом функцій організму (інвалідність), зміни соціального статусу (особи похилого віку, біженці та вимушені переселенці, безробітні тощо), особи з девіантною поведінкою (Семигіна Т., 2005).

Соціальна реабілітація як процес є динамічною системою, у її ході здійснюється послідовна реалізація тактичних завдань, які постійно виникають у процесі взаємодії з особою на шляху до досягнення стратегічної мети – відновлення її соціального статусу.

Соціальна реабілітація як кінцевий результат – це досягнення її кінцевої мети, коли людина після проходження комплексної реабілітації активно залучається до соціально-економічного життя у суспільстві та не відчуває своєї неповноцінності.

Соціальна реабілітація як діяльність стосується рівною мірою як особистості фахівця, який є її організатором, так і особистості, включеної в соціально-реабілітаційний процес, яка виступає в ньому як суб'єкт діяльності та спілкування.

Таким чином, соціальна реабілітація – це система заходів, що мають на меті якнайшвидше та найповніше відновлення здатності до соціального функціонування хворих, осіб з інвалідністю та інших дезадаптованих категорій населення.

Соціально-реабілітаційна діяльність, як і будь-який інший вид діяльності, має якісні характеристики. Найважливішою такою характеристикою є цілеспрямованість. Цілеспрямованість соціально-реабілітаційної діяльності виявляється в тому, що процес соціальної реабілітації будується з урахуванням чітко окресленої мети, яка залежить від того, на яку категорію клієнтів спрямовані реабілітаційні дії.

Мета соціальної реабілітації – відновлення здоров'я, працездатності та соціального статусу осіб, досягнення ними матеріальної та соціальної незалежності, інтеграції (або реінтеграції) до звичайних умов життя суспільства.

Соціально-реабілітаційна діяльність, як і будь-який інший вид діяльності, має свої якісні характеристики. Найзагальніші з них: цілеспрямованість (будується з урахуванням чітко визначеної мети), суб'єктивність (виявляється в проявах індивідуальності як фахівця із соціальної реабілітації, так і особи, включеної в соціально-реабілітаційний процес), інтенсивність (обумовлена наявністю у кожного фахівця із соціальної реабілітації індивідуального стилю діяльності), динамічність (визначається поступальним рухом у реалізації

поточних завдань у роботі з особою), ефективність (виявляється у співвідношенні досягнутого результату до максимально досяжного або наперед запланованого результату) (Колишкін О., 2015).

Виділяють низку спеціальних видів соціальної реабілітації (Гусак Н., 2011).

Медична реабілітація спрямована на повне або часткове відновлення або компенсацію тієї чи іншої порушеної, чи втраченої функції, можливе уповільнення прогресування захворювання

Об'єктом соціально-медичної реабілітації виступають особи, які перенесли гострі захворювання, травми, операції, які страждають хронічними захворюваннями, що мають інвалідність.

Психологічна реабілітація передбачає комплекс психологічних заходів, спрямованих на зміну характеру клієнта з метою нівелювання у нього негативних поведінкових відхилень і вироблення стійкої соціальної адаптації до нових умов життя. Психологічна реабілітація інтегрована, по суті, до всіх аспектів роботи, спрямованих на відновлення індивідуально-особистісного статусу особистості, на розвиток та формування здібностей та якостей, що дозволяють їй успішно виконувати різні соціальні ролі (сімейні, подружні, батьківські, громадські, політичні та ін.), мати можливість бути реально включеною у різні сфери соціальних відносин. Зміст психологічної реабілітації полягає, перш за все, у відновленні оптимального функціонування психологічних механізмів, які забезпечують соціальну діяльність та соціальну інтеграцію клієнта.

Педагогічна реабілітація поєднує заходи корекційного навчання та виховання, спрямовані на засвоєння дитиною певної системи знань, норм і цінностей, що дозволяють їй успішно функціонувати як повноправному члену суспільства. Роль педагогічної реабілітації зростає у ситуації зниження здібностей до сприйняття, засвоєння, актуалізації та передачі знань, смислової інформації внаслідок порушення фізичного чи психічного розвитку.

Соціально-педагогічна реабілітація – система педагогічних заходів, спрямованих на відновлення частково втрачених або ослаблених властивостей і функцій організму дитини (людини), щодо оволодіння знаннями, уміннями і навичками з метою максимально повного розвитку її індивідуальних можливостей і адаптації до навколишнього світу.

Професійна реабілітація – система заходів, спрямованих на підготовку особи до професійної діяльності, відновлення чи здобуття працездатності шляхом адаптації, реадптації, навчання, перенавчання чи перекваліфікації з можливими подальшим працевлаштуванням та необхідним соціальним супроводженням з урахуванням особистих схильностей та побажань особи.

Побутова реабілітація передбачає заходи, спрямовані переважно на відновлення навичок виконання повсякденної побутової діяльності, поєднує заходи, створені задля відновлення найпростіших, елементарних навичок самообслуговування і пересування.

Соціокультурна реабілітація – комплекс заходів, що включають культурологічний механізм, спрямований на повернення, створення психологічних механізмів, що сприяють постійному внутрішньому зростанню, розвитку і в цілому відновленню культурного статусу особистості. Долучаючись до культури, особа стає частиною культурної спільноти. Соціокультурна реабілітація становить важливий елемент реабілітаційної діяльності, оскільки задовольняє блоковану у осіб з інвалідністю потребу в інформації, в отриманні соціальних, культурних послуг, доступних видів творчості. Соціокультурна діяльність виступає найважливішим соціалізуючим фактором, долучаючи людей до спілкування, відновлюючи їх самооцінку, допомагає звільнитися від комплексу неповноцінності, пробуджує інтерес до життя.

Головне завдання фахівців, які здійснюють соціальну реабілітацію, полягає у забезпеченні позитивних змін клієнта як особистості, а також позитивних змін у його оточуючому середовищі. Для цього необхідний комплексний, системний підхід, що передбачає врахування як зовнішніх, так і внутрішніх

факторів, що впливають на успішність соціально-реабілітаційного процесу.

Могильний Ф. В.

ОСОБЛИВОСТІ ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Трагічні події війни, що відбуваються в Україні з 2014 року, коронавірусна інфекція 2019 року (SARS-CoV-2, або 2019-nCoV) спричинили появу в українському суспільстві нових поглядів на ціннісні орієнтири у житті та організацію життєдіяльності кожного громадянина без винятку.

Попри продовження війни, життя в Україні повинно продовжуватися і доказом цьому є прагнення молодих поколінь, будуючи власне майбутнє, будувати майбутнє всієї України. Найбільш активною, амбіційною, підприємливою та орієнтованою на досягнення є молодь.

Вікові рамки молоді визначені дуже конкретно у системі агентств і організацій ООН (Організація Об'єднаних Націй). ЮНЕСКО (Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури) і МОП (Міжнародна організація праці) молоддю вважають 14–25-літніх. Програма розвитку ООН (Організація Об'єднаних Націй) (UNDP) – 15–25-літніх. Тоді як UNICEF (Дитячий фонд ООН), WHO (Всесвітня Організація Охорони Здоров'я) та UNFPA (Фонд народонаселення) працюють із трьома визначеннями: «підлітки» – 10–19 років, «молодь» – 15–24, а разом вони творять групу «молодих людей» – 10–24 років.

Подібним до трактування ООН (Організація Об'єднаних Націй) молоді віком 15–24 років використовують: Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), Світовий банк – 12–24 роки, британський департамент міжнародного розвитку (DFID) – 10–24 роки, американське Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) – 10–29 років.

В Законі України «Про основні засади молодіжної політики» визначено, що молодь – молоді особи – це особи віком від 14 до 35 років, які є громадянами України, іноземцями